

ઇમરજન્સી રીન્પોન્સ માટે સમુદાય સ્તરના સુરક્ષા સાથીઓની તાલીમ

12 to 14 નવેમ્બર 2024.

સ્થળ - ગ્રામ્ય વિકાસ ટ્રસ્ટ, દ્વારકા, ગુજરાત.

આયોજક - ઉન્નતિ સંસ્થા અને યુનિસેફ સંસ્થા

દિવસ -1

પૂર્વભૂમિકા

છેલ્લા દાયકામાં વિવિધ આપત્તિઓમાં વધારો થતો રહ્યો છે. ગત ત્રણ ચાર વરસ પર નજર કરીએ તો ખાસ કરીને દરિયાકિનારાના વિસ્તારો દ્વારકા, અમરેલી, કચ્છ સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં મુખ્યત્વે વાવાઝોડાથી ભારે જાનમાલને નુકસાન થયું છે. પરિણામ સ્વરૂપ આપત્તિઓના અનુભવથી તેનો પ્રતિકાર કરવાની વ્યવસ્થાઓને પણ મજબૂત બનાવવાની કવાયતો અને કાર્યક્રમો શરૂ થયા છે. સમુદાય સ્તરે પણ અનુભવને આધારે આપત્તિ સામનાની સજાગતા અને જાગૃતિ વધી રહી છે. પરંતુ હજુપણ સ્થાનિક કક્ષાએ રીસપોન્સ માટે જાણકારી અને બચાવની આવડતોને વિકસીત કરવાની ખૂબ જ જરૂરી લાગે છે, કારણ કે આપત્તિમાં સૌથી પહેલા રીસપોન્સ આસપાસના લોકો જ ત્વરીત કરતા હોય છે, આ સંદર્ભમાં સમુદાય સ્તરે આપત્તિ કે સ્થાનિક દુર્ઘટનાઓના સામના માટે સ્થાનિક સમુદાય સ્તરે જાણકારી અને રીસપોન્સ કરવા માટેના કૌશલ્યો વિકસીત કરીએ તો બહારની મદદ પહેલા સ્થાનિક મદદ વધુ અસરકાર બની રહેશે.

આ પરિપેક્ષમાં દ્વારકા જિલ્લાના ગ્રામ્ય વિકાસ ટ્રસ્ટના વિવિધ સ્થાનિક મહિલા સંગઠનોના આગેવોનો અને છેલ્લી આપત્તિમાં કાર્ય અનુભવ ધરાવતા કાર્યકરોને રીસપોન્સ માટે તાલીમબદ્ધ કરવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

તાલીમના ઉદ્દેશ્ય જણાવતા ઉન્નતિ વિકાસ શિક્ષણ સંગઠનના શ્રી કિરીટ પરમારે આપત્તિઓના વધી રહેલા પ્રભાવ અને ભૂતકાળના નુકસાન તથા કાર્ય અનુભવ વિશે ખ્યાલ આપતા કહ્યું કે

- ✓ વારંવાર આવતી આફતો સામે સમુદાય સ્તરે સામનો કરવાની તૈયારી કરીએ તો તે જાન માલ બચાવવામાં ખૂબ જ ઉપયોગી રહે છે.
- ✓ કોઇપણ આફત કે દુર્ઘટનામાં આસપાસના લોકો અને ઉપલબ્ધ સંશાધનોનો જ ઉપયોગમાં થતો હોય છે. તેથી ગામ અને ફળિયા સ્તરે કાર્યરત આગેવાનોમાં આફત સામનાની જાણકારી અને કૌશલ્યો (બચાવવાની આવડતો) વિકસીત કરીએ તે એક ઉદ્દેશ આ તાલીમનો છે.
- ✓ મોટી આફતો સિવાય નાની નાની આફતો જેવી કે રોડ અકસ્માતથી ઇજા, ઝેરી જનાવર કરડવુ, આંચકી આવવી, હાર્ટ એટેક, નાની મોટી શારીરિક ઇજા, આગ લાગવી તેનાથી દાઝી જવુ વગેરે જેવી ઘણી દુર્ઘટનાઓ રોજબરોજ આપડી આસપાસ કુટુંબમાં, ગામમાં કે વિસ્તારમાં બનતી હોય છે. આવા સમયે હોસ્પિટલ પહોંચાડવા પહેલાની ત્વરીત જીવ બચાવવાની મદદ કરવા માટે મેડીકલ જાણકારી અને બચાવ માટેની વિવિધ પદ્ધતિ આપડને ખબર હોય તો આપણે વ્યક્તિને મોટી ઇજા કે જીવ બચાવી શકીએ છીએ.
- ✓ આમ હોસ્પિટલ પહોંચાડવા સુધીમાં ઇજાગ્રસ્તને જરૂરી આપવાની પ્રાથમિક સારવાર અને શોધ બચાવની પદ્ધતિઓ આ તાલીમમાં આપણે શીખીશું.

- ✓ આપણે સમુદાય સાથે રહેતા સુરક્ષા સાથી છીએ આપણી ભૂમિકા સ્થાનિક સમુદાયને આફત પહેલા, આફત દરમિયાન અને આફત બાદમાં પણ નૂકશાનથી બેઠા થવામાં પણ ઘણી ઉપયોગી છે.
- ✓ આ તાલીમનો હેતુ આફત પૂર્વતૈયારીનું કામ, પ્રાથમિક સારવાર, બચાવની કામગીરી, રાહત વિતરણ માં ખાસ ગરીબ વંચિત સમુદાયને મદદરૂપ થવા માટેનો છે. કારણ કે આફતથી અસરગ્રસ્ત ગરીબ વ્યક્તિનો પુનઃબેઠા થવાનો સમય વધુ હોય છે. વળી ઘણીવાર સમુદાયમાં હાસિયામાં રહેલા વ્યક્તિ પરિવારની ઓળખ કરી તેમને મદદ પહોંચવામાં સમય જતો હોય તેમજ મોચાભાગના આ પરિવારો વિવિધ કારણોસર મદદથી છૂટી જતા હોય વંચિત રહેતા હોય છે.
- ✓ આમ આ તાલીમથી આપણે સમુદાયને આફતો સાથે સક્ષમ કરવા અને આફત જોખમોને ઘટાડવાના આપણા સમુદાયના સ્તરના પ્રયાસોને વધુ મજબૂત બનાવશે.

આ પરિપેક્ષમાં યુનિસેફ સંસ્થાના શ્રી નાગેશ પાટીદારએ જણાવ્યું કે

- આફત કે દુર્ઘટના ગ્રસ્ત વ્યક્તિનો જીવ બચાવવાનો ગોલ્ડન સમય ઘટનાના એક કલાકનો હોય છે. જો આ સમયમાં ઇજાગ્રસ્તને જરૂરી પ્રાથમિક સારવાર અને બચાવની મદદ મળી જાય તો તેનો જીવ બચાવી શકાય છે. આ તાલીમથી આપણે સમુદાય સ્તરના સુરક્ષા સાથીઓની ભૂમિકાની જાણકારી અને કૌશલ્યો શીખીશું.
- પ્રાથમિક સારવાર અને શોધ બચાવમાં નાની નાની બાબતો શીખવાની ખૂબ જ જરૂર હોય છે સાચી, સચોટ જાણકારી અને આવડત આપણને કાર્ય કરવામાં મહત્વનું બની રહે છે.
- શોધ અને બચાવની વિવિધ પદ્ધતિઓમાં દોરડાની ગાંઠો અને તેની વિવિધ બચાવની પદ્ધતિઓ શીખી તેને સ્થાનિક વસ્તુઓ કે સંશાધનથી તેનો કેવી રીતે બચાવ કામગીરીમાં ઉપયોગ કરવો તેની વિશેષ આવડત આપણે આ તાલીમથી વિકસીત કરવાની છે. દા.ત. ઇજાગ્રસ્તને ઉપાડવા સ્ટ્રેચરના હોય તો સ્થાનિક કંઈ વસ્તુઓના ઉપયોગથી તેમજ તેને ઉપાડવાની કૌશલ્યોથી આપણે ઇજાગ્રસ્તને યોગ્ય મદદ કરી શકીએ છીએ.
- પ્રાથમિક સારવારમાં ઘટના સ્થળે તૈયાર પાટા ન હોય તો હાથ રૂમાલ, શર્ટ, દુપટ્ટા કે અન્ય વસ્તુથી કેવી રીતે પાટા બાંધવા તે અંગે જાણકારી અને આવડત વિકસાવવી.
- ઇમરજન્સીમાં તાત્કાલિક બચાવ તો હોય જ છે અને રીસપોન્સનું કામ પણ વધુ ચાલે છે તેથી સ્થાનિક સમુદાય સ્તરે સુરક્ષા સાથીની ભૂમિકા મહત્વની બની જાય છે.
- આફત સમયે સલામત સ્થળે લઈ જવાની અને સલામ સ્થળે વિવિધ જરૂરી સુવિધાઓ જેવી કે રસ્તો, પાણી, ભોજન અને શૌચાલય જેવી વ્યવસ્થાઓ ખાસ કરીને બાળકો, મહિલાઓ અને વૃદ્ધો માટે ઉપલબ્ધ કે નહિ તે તપાસવું ઘણું મહત્વનું હોય છે.
- ખાસ મહત્વનું એ પણ છે કે તે આફત સમયે લોકોની નીડ ઓળખવી અને સમજવી અને તે મુજબ સુરક્ષા સાથીની ભૂમિકા નિભાવવી.

- સુરક્ષા સાથી આ તાલીમમાં શીખવાની પ્રાથમિક સારવાર અને બચાવની વિવિધ પદ્ધતિઓને વારંવાર પ્રેક્ટીસ કરતા રહેશો જેથી દુર્ઘટના સમયે ત્વરિત મદદ કરી શકીએ.
- આપ સર્વે સુરક્ષા સાથીઓ તાલીમ મેળવી સમજ ને ઉપયોગી બનશો તેવી શુભેચ્છાઓ પાઠવુ છુ.

સત્ર - આપત્તિ એટલે શુ ? આપત્તિના જોખમો અને અસરો, સ્થાનિક આપત્તિઓ અને દુર્ઘટનાઓની ઓળખ.

આ સત્રમાં શૈલેષ રાહોડે આપત્તિઓ કઈ કઈ છે જેમ કે છેલ્લા વરસોમાં વાવાઝોડાની અસર આપણે અનુભવી હતી. તે જ રીતે ભૂતકાળમાં ભૂકંપ, અતિ વરસાદથી પુરની સ્થિતિ, દુષ્કાળ, જમીનની ખારાશ વગેરે જેવી આપત્તિઓની ઓળખ કરવામાં આવી હતી. આપત્તિનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરીએ તો કોઈપણ ઘટના જ્યારે વધારે લોકો, વિસ્તારને અસર કરે, વધારે જાન માલને નુકશાન કરે, માનવજીવન અને રોજગારીને અસ્તવ્યસ્ત કરે તેવી ઘટનાઓને આપણે આપત્તિ કહી શકીએ. રોજબરોજ આપણી આસપાસ બનતી દુર્ઘટનાઓ જેમ કે રોડ અકસ્માત, ઝેરી જનાવરનું કરડવુ, વીજળી પડવી, હાર્ટ એટેક, આગ, બાળકો કે વૃદ્ધોનું અચાનક પડી જવુ, નાકોડી ફૂટવી, દાઝી જવુ, હાથ પગ કે શરીરના કોઈપણ ભાગને ઇજા લોહી નીકળવું વગેરેને આપડે સામાન્ય સમયની સ્થાનિક દુર્ઘટનાઓ કહી શકાય.

ઉપરોક્ત આફતોમાં કેટલીક આફતોની આગાહી થઈ શકે છે જેમ કે વાવાઝોડુ, અતિવૃષ્ટી, દુષ્કાળ જ્યારે ભૂકંપ જેવી આફતોની આગાહી થઈ શકતી નથી. કોઈ પણ આફતની પૂર્વ ચેતવણી આપણને આપત્તિનો સામનો કરવા માટે સાવધાન કરે છે. આપણને આફતનું નુકશાન ઘટાડા આયોજન અને સજ્જતા આપત્તિનું નુકસાન ઘટાડે છે.

આ સત્રથી આપત્તિઓ અને સ્થાનિક દુર્ઘટનાઓની ઓળખ અને વિશે ખ્યાલ સ્પષ્ટ થયો. પૂર્વ ચેતવણી, સલામત સ્થળની ઓળખ અને ઉપયોગ, બચાવ અને રાહત કામગીરી વગેરે જેવી આપત્તિના રીસપોન્સની કામગીરીની પરિસ્થિતિ અને તબક્કાઓથી માહિતગાર થયા હતા.

દિવસ ૨

પ્રથમ દિવસનું પુનરાવર્તન શ્રી કિરીટ પરમાર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં દરેક સહભાગીઓને એક કાર્ડ આપવામાં આવ્યું હતું જેમાં ગઈકાલે જે સત્રો ચાલ્યા હતા તેમાંથી કોઈ એક બાબત જે સારી લાગી હોય તે અંગે કાર્ડમાં લખી અન્ય સાથીઓને જણાવવાનું હતું. તમામ સહભાગીઓએ ખૂબ જ રસપૂર્વક તાલીમના પ્રથમ દિવસે ચર્ચાવેલા વિષયો વિશે વાત કરી કરી હતી. જેમાં મુખ્યત્વે તાલીમનો ઉદ્દેશ જે સ્થાનિક લોક આગેવાનોને ઇમરન્સીમાં અસરકારક રીસપોન્સ માટે તૈયાર કરવાનો છે. આપત્તિમાં ઘણા સહભાગીઓએ બચાવ અથવા રાહત વિકરણનું કાર્ય કર્યું હતું તે અંગે કામગીરી વધુ સારી રીતે કેવી રીતે

કરી શકીએ તે અંગે જાણકારી મળી હતી. આપત્તિની ઓળખ, પૂર્વ ચેતવણી વગેરે અંગે જાણકારી મળી હતી.

આગળ સત્રમાં ગુજ એઇડ સંસ્થાના પ્રાથમિક સારવાર અને રેસ્ક્યુ ટ્રેનરશ્રી સુરેશભાઈ ગામીએ ઇમરજન્સી સમયે તાત્કાલીક રીસપોન્સ કોને કેવી રીતે આપવો જાઈએ એ અંગે વાત કરી જેમાં

- મુખ્યત્વે કોઈપણ આપત્તિમાં વધુ લોકો ઇજાગ્રસ્ત થયા હોય તે શું કરવું, ત્યારે આપડી પાસે જે હાજર વસ્તુ હોય તેના ઉપયોગથી આપણે રીસપોન્સનું કાર્ય કરવું જોઈએ,
- ઇમરજન્સીમાં જ્યારે કોઈ બેભાન હોય હોય તેને પ્રાથમિકતા આપવી. ખભો થપથપાવવો, મોટેથી બોલવું વગેરે ક્રિયાથી બેભાન વ્યક્તિને ચકાસવો. જ્યારે કોઈ બેભાન હોય ત્યારે શરીરના કેટલાંક અવયવો કામ કરતા બંધ થઈ જાય છે દા.ત. પાચન ક્રિયા બંધ થવી, પાચન ન થાય તો ઉલ્ટી થાય, બેભાન માણસને પાણી કે ખોરાક ન આપવો.
- બેભાન વ્યક્તિની શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયા ચાલુ રહે તે પોઝીશનમાં રાખવો. શ્વાસ માર્ગ ખૂલ્લો કરવો. શ્વાસ ને કાનથી ચેક કરવો અને પેટ પર જોવું પેટનું હલન ચલન થાય છે કે નહિ આમ આપણે શ્વાસ લઈ રહ્યા છે કે નહિ તેની ખાત્રી કરવી જોઈએ.
- બેભાન વ્યક્તિનો શ્વાસ ચાલુ હોય તે તેને રીકવરી પોઝીશનમાં રાખી દેવો જેથી બીજું કોઈ નૂકસાન ન થાય. બેભાન વ્યક્તિને ચકાસવાની રીત અને રીકવરી પોઝીશનની રીતને પ્રેક્ટીકલ ડેમો કરીને તમામ સહભાગીઓને શીખવવામાં આવ્યું હતું.
- CPR (Cardiopulmonary resuscitation) ડેમો - બેભાન વ્યક્તિની શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયા બંધ હોય તો સી.પી.આર. પદ્ધતિથી બેભાન વ્યક્તિમાં પુન શ્વાસોચ્છવાસ શરૂ કરી શકાય છે. આ ક્રિયા કરવામાં ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દાઓ જોઈએ તો સૌ પ્રથમ તો વ્યક્તિની બેભાન છે અને તેના શ્વાસોચ્છવાસ બંધ હોવાની પુરૂ પુષ્ટિ કરી લેવી. સામાન્ય રીતે શ્વાસ બંધ થયાના શરૂઆતની એક થી 10 મીનિટ માં કરી લેવાય વધુ સમયથી શ્વાસ બંધ હોય તો સફળતા મળવી મુશ્કેલ છે. શ્વાસ માર્ગ ખૂલ્લો કરી સીધા સૂવડાવવા, સી.પી.આર આપનારના હાથની અને બેસવાની પોઝીશન મુજબ બેસવું, 30 વાર હાથથી દબાણ આપી એક વાર મોઢાથી મોઢામાં વચ્ચે કપડું મૂકી શ્વાસ આપવા આમ 3 વાર પ્રક્રિયા કરવી. શ્વાસ પુન ચાલુ થઈ જાય એટલે આ પ્રક્રિયા બંધ કરવી. વ્યક્તિને સી.પી.આર. આપતા પહેલા 108 ને કોલ કરવો અને નજીકની હોસ્પિટલમાં પહોંચાડવો. 108 આવતા વાર લાગે તો અન્ય વાહનથી લઈ જવો. હોસ્પિટલ પહોંચાડવા સુધી વ્યક્તિને ભાનમાં લાવવાના પ્રયાસો કરવા.
- હૃદયનો હુમલો, બ્રેઇન સ્ટ્રોક, ખેંચ આવવી જેવા કિસ્સામાં પ્રાથમિક સારવાર કેવી રીતે આપવી તેની વિગત વાર થીયરી અને પ્રેક્ટીકલ કરાવવામાં આવ્યું હતું. હૃદયનો હુમલો હોય તો વ્યક્તિને શ્વાસ બંધ થઈ જાય તો સી.પી.આર. આપવું. સૌ થી પહેલા 108 ને કોલ કરવો, શ્વાસ ચાલુ હોય તો ચુસ્ત કપડા ઢીલા કરવા. બ્રેઇન સ્ટ્રોકના લક્ષણોમાં મગજની નળી બંધ થઈ જવાથી શરીરનો એક તરફનો ભાગ લકવાગ્રસ્ત જેવો થઈ જાય છે. બોલવામાં શબ્દો ખૂટે ત્રુટક ત્રુટક બોલે છે. ખેંચ આવે તે કિસ્સામાં

પૂરૂ શરીર ખેચાય છે હલન ચલન બંધ થાય એટલે બેભાન થાય. આ કિસ્સામાં રીકવરી પોઝીશનમાં રાખવા. ધાબળો કે કપડુ ઓઢાડવુ અને 4 મીનિટમાં ભાનમાં ન આવે તો હોસ્પીટલ પહોંચાડવા.

- ગળામાં ચોકીન થાય તો પીઠ પાછળ પાંચ થી છ થપ્પા મારવા
 - લોહી બંધ કરવા માટે લોહી નીકળતુ હોય ત્યાં હાથથી દબાણ આપી 4 મિનિટ વબાવી રાખવાથી લોહી બંધ થઈ જશે. ઘા પર બેન્ડેડ અને પાટા બાંધીને પણ લોહી રોકી શકાય છે.
 - માથાના ભાગે ઇજા થઈ હોય તો કેવી રીતે પાટા બાંધવો તે અંગે પ્રકટીકલ કરી શીખવવામાં આવ્યુ હતુ.
- પ્રાથમિક સારવાર માં લોહી બંધ કરવાની પધ્ધતિઓ, માથાના ભાગે ઇજા થાય તો પાટા કેવી રીતે બાંધવો, હાથ, પગ, કમ્મરના ભાગે ઇજા થઈ હોય તો કેવી રીતે પાટા બાંધી પ્રાથમિક સારવાર આપવી જોઈએ તે અંગે પ્રેકટીકલ કરીને સહભાગીઓએ આપસમાં શીખ્યા હતા.
- સાપનું કરડવુ આ સ્થિતિમાં વ્યક્તિને તત્કાલ હોસ્પીટલ લઈ જવો, દાઝી જવુ જેમાં પાણી લગાવવુ, વધુ આઘ હોય તો જમીન પર આળોટવુ જેવી પધ્ધતિથી આગથી બચાવી શકાય છે. 108ને તત્કાલ બોલાવવી.

દિવસ ૩

- ✓ રોડ અકસ્માત નો એક ડેમો કરી બાઈકથી અસસ્માત થયેલ ઇજાગ્રસ્તને કેવી રીતે પ્રાથમિક સારવાર આપી શકાય તેનું પ્રેકટીકલ કરવામાં આવ્યુ હતુ. જેમાં ઇજાગ્રસ્તને કેવી રીતે ઉપાડવો, હાથ, પગ, કમ્મર, માથાને ઇજા થઈ હોય તો કેવી રીતે ઉપાડવા, પાટા કેવી રીતે બાંધવા જેની પધ્ધતિઓથી સહભાગીઓને જાણકારી અને કોશલ્ય વિકસીત કરવામાં આવ્યા હતા. લોહી બંધ કરવાની પધ્ધતિ અને જરૂર પડે સી.પી.આર. કેવી રીતે આપવું તે અંગે જાણકારી આપવામાં આવી હતી. કાઈપણ દુર્ઘટનાને જોયા બાદ મેડિકલ સપોર્ટની જરૂર લાગે તુરત જ 108 એમ્બ્યુલન્સને ફોન કરવો તેમજ વધુ ગંભીર હોય કોઈપણ વાહનથી હોસ્પીટલે પહોંચાડવા અને તે દરમ્યાન જરૂરી પ્રાથમિક સારવાર આપવી.
- ✓ ફેકચર થાય તો કેવી રીતે ખબર પડે - વાગેલા ભાગ પર સોજો આવે, અતિશય દુખાવો થાય, આકારમાં ફેરફાર થાય, હલન ચલન ન થાય અસહ્ય દુખાવો જાય, મણકા કરોડરજજૂની ઇજાઓને જોવી સમજવી. આવી પરિસ્થિતિમાં ઇજાગ્રસ્તને ઉચકવાની પધ્ધતિઓ અને સ્ટ્રેચરનો ઉપયોગ કેવી કરવો.

સત્ર - પૂર્વ ચેતવણી, સલામત સ્થળે ખસેડવાની કામગીરી, બચાવની કામગીરી, અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિ અને પરિવારની ઓળખ, કેશ ડોલ્સ, રીલીફ (રાહત) વિતરણ, હંગામી આવાસ, મકાન નૂકશાન આંકલન સર્વે, માળખાગત સુવિધાઓને નૂકશાન, ખેતી અને અન્ય રોજગારીને નૂકશાન સર્વે, લાબાગાળાની પુનર્નિર્માણની કામગીરીના વિવિધ પાસાઓ વિશે

આ સત્રમાં શૈલેષ રાહોડ તથા કિરીટ પરમારે વિવિધ આપત્તિઓની પરિસ્થિતિ અને તેના સામના માટેના વિવિધ તબક્કાઓની ચર્ચા કરી હતી. પૂર્વ ચેતવણી આપી શકાય તેવી આપત્તિ જેવી કે વાવાઝોડ, અતિવૃષ્ટિ, પુર વગેરે અને પૂર્વચેતવણી ન થઈ શકે તેવી આપત્તિઓ જેવી કે ભૂંકપ. વિવિધ આપત્તિઓની વિપરીત અસર માનવજીવન પર અને પર્યાવરણ પર થતી હોય છે. જેમાં જાનમાલ ને નૂકશાન અને જળ જંગલ જમીન પહાડ નદી તળાવ વગેરે પુદરતી સંસાધનોને વિપરીત અસર.

પૂર્વ ચેતવણી – પૂર્વ ચેતવણીથી આપણને આપત્તિ સામેના નૂકસાનથી ઘટાડો કરી શકીએ છે. સજ્જતા અને બચાવના પ્રયાસો કરી શકીએ છીએ. હવામાન ખાતુ વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી તેની જાહેરાત અને સંદેશા આપે છે. સ્ટેટ થી ગ્રામ પંચાયતના વોર્ડ તેમજ દરિયાખેડુઓ સુધી સંદેશા પહોંચાડવાની વ્યવસ્થા છે. પરંતુ ઘણીવાર છેવાડા સુધી અથવા તો સંદેશાવ્યવહાર ન હોવાને લીધે સંદેશાઓ દરેક સુધી પહોંચી શકતો નથી. કેટેલીક વાર સંદેશાઓની ગંભીરતા લોકો માં હોતી નથી વગેરે કારણોને લીધે નૂકસાન થઈ શકે છે. આ પરિસ્થિતિમાં સુરક્ષા સાથીની ભૂમિકા મહત્વની બને છે તેઓ જે લોકો સંપર્કમાં નથી, વંચિત અને મુખ્ય ધારાના સંપર્કમાં નથી તેઓને સંદેશાઓને પહોંચાડવાના હોય છે. ઘણીવાર અફવાઓ પણ આવતી હોય છે તો આવી પરિસ્થિતિમાં સાચી માહિતી લોકો સુધી પહોંચાડવી જરૂરી હોય છે.

સલામત સ્થળે ખસેડવાની કામગીરી - ચેતવણીના આધારે સમુદાયની નજીકના સલામત સ્થળો તંત્ર દ્વારા નક્કિ કરવામાં આવે છે. સુરક્ષા સાથી તરીકે આ સ્થળોની માહિતી તંત્રથી મેળવી જરૂરીયાતમંદ પરિવારોને કે વ્યક્તિને સલામત સ્થળે પહોંચાડવા જોઈએ. સલામત સ્થળ પર પહોંચવાના રસ્તાઓ, સ્થળ પર પાણી, ખોરાક, રહેઠાણની વ્યવસ્થા, શૌચાલય, વીજળી જેવી પાયાની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે કે નહિ તેની માહિતી મેળવવી. તથા સંબંધીત અધિકારીને તે બાબતે જાણકારી આપવી.

નૂકસાન આંકરણી રાહત વિતરણ અને કેસડોલ્સ

સુરક્ષા સાથી તરીકે આપણે આફતથી થયેલ નૂકસાનનું આંકલન કરવું. સૌથી પહેલા એવા પરિવારોની ઓળખ કરવી જેઓ સામાન્ય સમયમાં પણ તકલીફમાં રહેતા હોય. આવા વંચિત સામાજિક આર્થિક નિર્બળ અસરગ્રસ્ત પરિવારોની યાદી તૈયાર કરવી. આંકલનમાં મેડિકલ સહાય, જીવન જરૂરી વસ્તુઓ, હંગામી આવાસ વગેરે જેવી જરૂરતોની માહિતી ભેગી કરી સંકલિત કરવી. કેસડોલ્સ તેમજ અન્ય સરકારશ્રીની સહાયતા અસરગ્રસ્તોને મળી શકે તે માટે

પ્રયાસો કરવા. વિવિધ મદદ માટે આવેલી એજન્સીઓને સહયોગ કરી જરૂરતમંદ અસરગ્રસ્તો સુધી મદદ પહોંચાડવાની કામગીરી ખૂબ જ મહત્વની છે.

આવાસ અને પુનર્નિર્માણની કામગીરી

નૂકસાન રાહત અંગે સરકારશ્રીના વળતર પેકેજ મુજબ ખાસ જરૂરતમંદ પરિવારોને સહાયતા સરળતાથી મળી શકે તે માટે પ્રયાસ કરવા. ગામ અને ફળિયા મુજબ નૂકસાન આંકલનની માહિતી મેળવવી. રસ્તા, વીજળી, ભવનો વગેરે માળખાગત સુવિધાઓને નૂકસાનની જાણકારી અને ક્યારે પુનર્વત થઈ શકશે તેની જાણકારી મેળવવી તથા ઉપયોગી થવું.

આવાસ, ખેતી અને રોજગારી અંગેના સરકારશ્રીના સહાય પેકેજની જાણકારી ખાસ અસરગ્રસ્ત પરિવારો સુધી પહોંચાડવી. સલામત આવાસ નિર્માણ અને માળખાગત સુવિધાઓના આયોજનમાં મદદરૂપ થવું.

આમ આફત પહેલા, દરમ્યાન અને બાદની પરિસ્થિતિ કેવી હોય છે અને તે કામગીરીના તબક્કા અને તેમાં સુરક્ષા સાથીની ભૂમિકાઓ વિશે તેમજ સહભાગીઓના અનુભવોથી માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા.

તાલીમના અંતિમ સત્રમાં ગ્રામ્ય વિકાસ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ હેમાંગીબેન તાલીમનું મહત્વ જણાવતા કહ્યું કે આ સુરક્ષા સાથીની તાલીમ ગ્રામ અને ફળિયા સ્તરે આપત્તિ અને દુર્ઘટનાના સામનો કરવા ઘણી ઉપયોગી રહેશે. ગામના મહિલા સંગઠનના આંગેવાનો પોતાની સંગઠનની માસિક બેઠકોમાં પણ આ તાલીમની જાણકારી આપશે. તેમજ ઇમરજન્સી રીસપોન્સની વિવિધ પ્રાથમિક સારવાર અને બચાવની પધ્ધિતિઓ બીજા આંગેવાનોને પણ શીખવાડશે જેથી સામાન્ય અને ઇમરજન્સી સમયે વધુ સારી રીતે રીસપોન્સ કરી શકાય. આપ સૌને અને ઉન્નતિ અને યુનિસેફ સંસ્થાનો ખૂબ જ આભાર કે અમારા સ્થાનિક સંગઠનોના આંગેવાનોને તાલીમ આપી જે સમુદાય માટે ઘણી ઉપયોગી રહેશે.

તાલીમના સમાપન સત્રમાં ત્રણ દિવસીય તાલીમ પૂર્ણ થયાના અનુભવો સહભાગીઓએ જણાવ્યા જેમાં પ્રાથમિક સારવાર અને બચાવની કામગીરી અને સુરક્ષા સાથી તરીકેની ભૂમિકા વિશે વાત કરી. અંતમાં આ તાલીમની કામગીરીમાં ઉપયોગી ઇમરજન્સી સાધનોની કીટ તમામ તાલીમાર્થીઓને આપવામાં આવી હતી. તેમજ આ તાલીમ સફળતા પૂર્વક પૂર્ણ કર્યાનું પ્રમાણપત્ર પણ દરેક તાલીમાર્થીઓને આપવામાં આવ્યું હતું.

